

Shakespeare hakkında her şey

Gülenay BÖREKÇİ
gulenayb@gmail.com

Üniversitede upuzun iki yılımı hem de Akşit Göktürk gibi mükemmel bir hocayla çalışarak Shakespeare'e verdiğim halde, dünyanın en büyük şairi ve oyun yazarı hakkında her seferinde yeni şeyler öğrenebildiğimi fark ederek şaşırıyorum. O yüzden Alfa Yayınları etiketiyle çıkan "Shakespeare Kitabı"nı görür görmez atladım. Sayfalarnı karıştırdım, içindeki fotoğraflara baktım, şurasını burasını okudum ve "Tamam" dedim, "Bu, benim kütüphaneme yakışır..."

Bu hafta ne okusak?

Elimdeki çok tatlı kitapta Shakespeare'e ilgili aklınıza gelebilecek her şeyden biraz var. Tabii Shakespeare söz konusu olduğunda insan "biraz"la yetinmiyor ve hep daha derinlere dalmak istiyor, o ayrı. Ama işte buradaki yazılar, anlatılmış mini oyun özetleri, karakter analizleri, yorumlar, alıntılar, illüstrasyonlar, infografikler ve saymakla bitmeyecek daha bir yığın küçük ayrıntı öyle titizlikle seçilmiş ki kapağını her açtığınızda yeni bir şey keşfedebiliyorsunuz. Bitirdiğinizde istikametinizde, emin olun, doğruca kitapçı oluyor, daha doğrusu Shakespeare'in soneleri, oyunları ve pek az kişinin bildiği uzun şiirleri...

"Shakespeare Kitabı", şairin neredeyse esrarengiz bir biçimde ortaya çıkarak ilk metinleriyle Londra sahnelerini sarmasıyla başlıyor. (Burada bir yeri var mı bilmiyorum ama gençliğinde ona "shakespeare/sahnesarsan" diye bir mahlas bile takılmış. Kitapta, meslektaşları ve rakiplerinden, bir de tabii Shakespeare'in gerçek kimliğine dair rivayet ve dedikodulardan da bolca söz ediliyor. (Bu kısımlarda kendinizi, 16. yüzyılda geçen bir "Görevimiz Tehlike" parodisinin içinde hissedebilirsiniz.) Ardından evliliği, çocuk çocuk sahibi oluşu ve bir aile babası olmayı seçerek sahneleri terk edişine kadar geçen süre içindeki özel hayatı geliyor... İlk oyunlarını bugün için sefih sayılacak eğlence yerlerinde sahnelemesi, oyunlardaki kadın rollerini dönemin yasaları gereği mecburen erkekler oynadığı için sürekli olarak kadın karakterlerinin erkek kılıfına girmesini gerektirecek hikâyeler yazması gibi ilginç detaylar da var.

Özetle sırf benim kütüphaneme değil, sizinkine de yakışır... Bir eleştirmen, "Shakespeare'in eserlerine âşık olmak için şahane fırsat" diye yazmış, katlıyorum.

Shakespeare neden büyük?

■ Dili kullanım biçimi benzersiz. Çift anlamlı cümleler, akla hayale gelmeyecek metaforlar, sahnede bir müzikal izlediğinizi düşündürecek cümle yapıları, hemen her kültürde bir karşılığı olan hikâyeler ve keskin, hatasız kurgular...

■ Psikolojik derinliği olan karmaşık karakterler yarattı. Bu yüzden Hamlet denince aklımıza kararsızlık, Othello denince kıskançlık, Macbeth

denince hırs geliyor... Herhangi bir oyununda iki dakika görünen minör karakterler bile eşsiz. (Bunlardan bazıları sonradan önemli eserlere ilham verdiler. Hamlet'in iki çalgın çocukluk arkadaşının, "Rosencrantz and Guildenstern Are Dead" isimli oyunun ve filmnin esas kahramanları olması gibi.)

■ Kesinlikle "oyuncu dostu" bir yazardı. Al Pacino'dan Michelle

Pfeiffer'a, Kevin Spacey'den Tim Roth'a birçok oyuncu en iyi performansını onun eserlerinde sergiledi.

■ Her türde ürün verebildi. İyi bilinen trajedi ve komedilerinin dışında tutkulu yahut romantik aşk hikâyeleri, polisiyeleri hatta felsefi metinleri var. Hep başucumda duran sonelerini ise konuşmayalım bile.

■ O kadar büyük bir söz ustasıydı

ki seyircisini herhangi bir fikre ikna etmesi zor olmuyordu. Ayrıca sadece edebiyat ve felsefe alanında değil, tıptan kimyaya neredeyse bütün disiplinlerde engin bilgi sahibiydi. Söylemeye gerek var mı biliyorum ama simyadan falan da anlıyordu. En önemli özelliklerinden biri de, günlük hayatın küçük ayrıntılarını işlerken bile cilt cilt felsefe kitabından daha fazla söz söylemesiydi.

Shakespeare, buluşları sayesinde sadece metinlerde değil oyunculukta, oyun müziklerinde ve özel efektlerde de "devrim" sayılacak işler başarmış bir sanatçıydı.

Neler var?

Kitap üç ana bölüme ayrılıyor. Ara bölümler Shakespeare eserlerinden seçilmiş cümleler altında.

SERBEST YAZAR (1589-1594)

- Aşkta kim saygı duyar dostu? (Veronali İki Soylu Delikanlı)
- Artık hırçın kıza nasıl yola getirebileceğimi biliyorum (Hırçın Kız)
- Liderleri olmadığında halk tabakası kızgın bir an kovani gibi etrafa yayılır (VI. Henry)
- Gülümseyebilirim ve gülümserken cinayet işleyebilirim. (VI. Henry)
- Bugün bu arbede... Kırmızı gül ve beyaz arasında, birlerce canı ölüme ve ölümcül geceye gönderecek. (VI. Henry)
- İşte orada duruyor ikisi de, bu turtanın içinde pişirilmiş halde (Titus Andronicus)
- Muhteşem yaz mevsimini York'un bu oğlu getirdi (III. Richard)
- Ölmek de yaşamak kadar olağan (III. Edward)
- Hangi hata gözlerimizi ve kulaklarımızı yanıltır? (Yanlışlıklar Komedyası)
- Avlanmayı sevdi ama alaya alırdı aşkın peşine düşmeyi (Venüs ve Adonis)
- Kim ister bir anlık neşeyi, bir hafta acı çekecekse sonrasında (Lucretia'ya Tecavüz)

BAŞMABEYİNCİNİN ADAMI (1594-1603)

- Aşk merhametten kim ayırabilir? (Aşkın Emegi Boşuna)
- Bir çift talihsiz âşık (Romeo ve Juliet)
- Gerçek aşkın yolu engebesiz değildir hiçbir zaman (Bir Yaz Gecesi Rüyası)
- Kan üstünde sağlam temel olmaz (Kral John'un Ölümü)
- Bize iğne batırırsanız kanımız akmaz mı? (Venedik Taciri)
- Onur sadece armalı bir kalkandır (IV. Henry)
- Kadınlar şen oldukları kadar dürist de olabirler (Windsor'un Şen Kadınları)
- Bütün savaşımı seninle sahte gürlüdü (Kuru Gürlüdü)
- İnsanların gidişatında medcezirler vardır, tufan olduğunda servete götüren onları (Julius Caesar)
- Dünya bir sahnedir ve tüm erkekler ve kadınlar sadece birer oyuncu (Nasıl Hoşunuza Giderse)
- Acımasız talihi fırlattığı taşlar ve oklar (Hamlet)
- Gençlik gelip geçicidir (On İkinci Gece)
- Savaş ve şehvet herkese yıkım getirir (Troilus ve Cressida)
- Krallarla bile değişmem yerimi (Soneler)
- Yanağında korlaşan o sahte ateş (Aşığın Sitemi)
- Doğruluk ve güzelliğin külleri (Zümrüdüanka ile Kurmu)
- İnsanlar aç balıklar gibi beslenir birbirleriyle (Sir Thomas More)

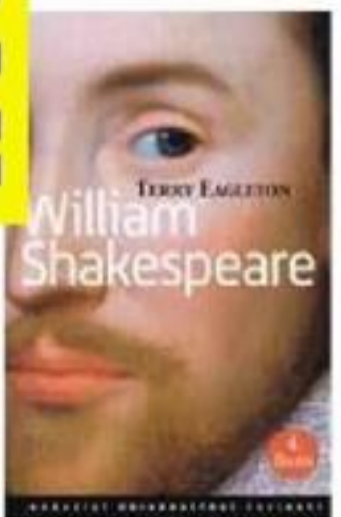
KRALIN ADAMI (1603-1613)

- Geçici bir yetki kuşanan o kibirlili adam (Kısa Kısa)
- Kiskançlığa karşı dikkatli olun lordum, o yeşil gözlü bir canavardır (Othello)
- Başkalarının günahlarının kurbanı olan bir günahkar... (Kral Lear)
- Bir uçtan diğerine savruldu, ortasını hiç bulamadan (Atinalı Timon)
- Kan kanı getirir (Macbeth)
- Ne yaşlılık soldurabilir onu ne de zaman eksiltilebilir onun sonsuz cazibesini (Antoniüs ve Kleopatra)
- Hayatımızda iyi ve kötü bir aradadır (Yeter ki Sonu İyi Bitsin)
- Bu dünya benim için sonsuz bir fırtına, beni dostlarımdan ayıran (Pericles)
- Kent denilen, halk değil de nedir? (Coriolanus)
- Sen ölmekte olan şeyleri gördün, bense doğmakta olanları (Kış Masalı)
- Orada meyve gibi aslı dur, ruh eşim olan ağaç ölene kadar (Cymbeline)
- Bizler rüyalarından ibaretiz (Firtına)
- Elveda tüm ihtişamın, elveda (VIII. Henry)
- Birbirini bizen daha çok seven çıkmış mıdır, Arcite? (İki Soylu Akkraba)

İNCELEME

Edebiyat kuramı üzerine yazdıklarıyla tanıdığımız Terry Eagleton, "Shakespeare" adlı kitabında bu kez ölümsüz oyun yazarının eserlerini inceliyor. Marksizm'den psikanalize, feminizmden göstergebilime çok geniş bir kuramsal yelpazeye dayanan arka

planıyla Terry Eagleton'ın Boğaziçi Üniversitesi Yayınları'ndan çıkan Shakespeare incelemesi, hem tiyatrocular hem de edebiyat kuramlarıyla ilgilener için önemli bir başvuru kaynağı niteliğinde.

ELEŞTİRİ

Mina Urgan'ın Yapı Kredi Yayınları'ndan çıkan "Shakespeare ve Hamlet" kitabı Shakespeare'in yaşam öyküsünün yanı sıra soneleri ve bütün oyunları, özellikle de "Hamlet" üzerine ayrıntılı bir edebiyat eleştirisi içeriyor. Yazarın "Bir Dinozorun Anıları" ve "Bir Dinozorun Gezileri" adlı eserlerini okuduysanız Orhan Pamuk'a hak vereceksiniz. Zira Pamuk, "Mina Urgan'ın sesi, çok iyi bildiği bir konuda çok iyi

bilirdiği bir iki yakınıyla rahat rahat konuşan birinin sesidir" diyor.

'İyi sanat eseri insana değil, doğaya aittir'

Ülkemizdeki tek yıllık yayıncılık konferansı Zeynep Cemali Edebiyat Günleri'nin beşincisi 3 Ekim'deydi. Yayıncılığa emek verenlerin her yıl yeni bir gündemle bir araya geldiği konferansa Necati Tosuner, Gülten Dayıoğlu, Behçet Çelik, Müge İplikçi, Ahmet Büke, Sevinç Okyay ve Sevim Ak gibi yazarların yanı sıra çok sayıda yayıncı, editör, çevirmen, tasarımcı, illüstratör, akademisyen, kütüphane ve eğitim kurumu yetkilisi katıldı. Konferans, 6. 7 ve 8'inci sınıf öğrencileri arasında düzenlenen ve bu yıl 700 genç öykücünün katıldığı Zeynep Cemali Öykü Yarışması'nın 2015 Ödül Töreni'yle bitti. İşte konferanstan birkaç anekdot...

■ Her yaştan okura seslenen eserleriyle tanıdığımız Feyza Hepçilingirler açılış konuşmasında, "Bir dil nasıl gücünü yitirir, nasıl hastalanır; ben aslında bunun üzüntüsünü ve telaşını içindeyim. Bu yüzden bütün gücümü

Etikliği, bu yıl 20'nci yılını kutlayan Günışığı Kitaplığı düzenledi.

dile verdim" dedi. ■ Kapanış konuşmasını edebiyatımızın güçlü hikâye anlatıcılarından Latife Tekin yaptı. İyi bir sanat eserinin insana değil, doğaya ait olduğunu söyleyen Tekin, neden yazdığını da anlattı: "Yoksullara edebiyat yapma hakkı verilmiyor. İşte ben, politik hareket içinden gelen 'kaçak' yazarlardanım ve yoksulların sessizliğini dile çeviriyorum. Kendi kendime hep 'Ben edebiyat dışıyım' diyorum, çünkü yazmaya yoksulları anlatarak başladım ve yoksulluğumu koruyarak edebiyat yapmaya

çalışırken doğaya yaklaştım."

■ Dilimize "Harry Potter" senisi başta olmak üzere fantastik edebiyatın önemli eserlerini kazandıran Kutlukhan Kutlu, çevirmen-eser ilişkisi üzerine konuştu ve "Çevirmenlik, içindeki yazar damarını bulduğunuzda ilerliyor. Nasıl ki yazarların ustalık eserleri varsa, çevirmenlerin de hazır oldukları çeviriler var. Ben 'Harry Potter' çevirilerine hazırım, o duyguyu durumundan geçmiştirm" dedi.

■ Karın Karakaşlı dilin gücüne değindi ve "Benim için önce söz vardı" dedi. "Okulda Ermeni alfabesinin 38 harfini ve Latin alfabesinin 29 harfini aynı anda öğrenmem gerekiyordu ve harflerin altında eziliyordum. İki dilli çocuklar bu ülkede diğerlerine kıyasla daha çabuk büyüyor. Ermenice ve Kürtçe, Fransızca ve İngilizce gibi değil; başka türlü tınıyor bu topraklarda."